

El cost ocult de la ciutat creativa

Published by [Interacció](#) [1] on 14/11/2016 - 11:20 | Last modification: 26/06/2026 - 09:44

Un cop llegit aquest article, resulta especialment útil perquè posa nom a una dinàmica que va marcar moltes polítiques urbanes i culturals de les dècades de 1990 i 2000: la confiança que grans equipaments culturals, arquitectures singulars i discursos sobre la creativitat podien transformar l'economia d'una ciutat. A partir del cas del Centre de Creació de les Arts d'Alcorcón (CREAA), els autors mostren com el paradigma de la ciutat creativa va actuar sovint com un relat legitimador capaç de justificar inversions desmesurades, expectatives econòmiques poc fonamentades i projectes desvinculats de les necessitats culturals reals de la ciutadania. Més que una anàlisi d'un equipament concret, el text és una reflexió crítica sobre la relació entre urbanisme, cultura i desenvolupament territorial, i sobre els riscos de convertir la cultura en una promesa de creixement econòmic sense un projecte públic clar.

Juan Arturo Rubio Arostegui i Patricia Bonnin-Arias analitzen el CREAA d'Alcorcón com un exemple paradigmàtic dels efectes perversos associats al model de la ciutat creativa. El projecte, concebut durant els anys finals de la bombolla immobiliària espanyola, pretenia convertir-se en un gran centre de referència per a les arts escèniques, amb una superfície de 66.000 metres quadrats distribuïts en nou edificis.

Els autors situen l'origen del projecte en un procés de planificació estratègica impulsat per una consultora a finals dels anys noranta. Aquest procés va construir un relat de ciutat basat en conceptes com innovació, excel·lència, lideratge urbà, competitivitat i projecció internacional. La cultura apareixia integrada en aquesta narrativa a través de la proposta d'un «Parque de la Cultura», embrió del futur CREAA.

L'article adopta la perspectiva del *storytelling* per mostrar com determinats discursos sobre creativitat, innovació i desenvolupament econòmic operen com a «factories de sentit» que legitimen grans projectes arquitectònics. Segons els autors, paraules com innovació, creativitat o empenedoria adquireixen un poder simbòlic que sovint substitueix l'anàlisi rigorosa de les necessitats socials, culturals o econòmiques dels territoris.

El passadís conegut com la M-30, d'uns mig quilòmetre de llarg. A cada banda s'hi distribueixen desenes de camerinos.

El cas d'Alcorcón exemplifica aquesta dinàmica. El projecte es va presentar com una eina capaç de generar

ocupació, transformar el model productiu local i situar el municipi en els circuits culturals nacionals i internacionals. Tanmateix, els autors remarquen que el programa previst se centrava principalment en les arts escèniques, un sector altament dependent del finançament públic i amb una capacitat molt limitada per alterar l'estructura econòmica d'una ciutat.

Una altra de les aportacions centrals del text és la crítica a la participació ciutadana utilitzada per legitimar el projecte. Tot i que el CREEA es vincula al procés participatiu del «Proyecto Ciudad», els autors sostenen que es tracta d'un model de participació fortament mediat per consultories i per una visió tecnocràtica del desenvolupament urbà. De fet, quan les obres es van iniciar, una part del veïnat va expressar obertament la seva oposició a la ubicació i a les dimensions de l'equipament.

La crisi financera va acabar revelant les fragilitats del projecte. El model de finançament depenia en gran mesura de les plusvàlues derivades de promocions immobiliàries municipals. Quan aquestes expectatives van fracassar, les obres van quedar inacabades, el centre només es va construir parcialment i els costos de manteniment van continuar gravitant sobre les finances municipals.

Els autors interpreten el CREEA com un «elefant blanc»: una infraestructura cultural sobredimensionada, concebuda més com a símbol urbà que com a resposta a una necessitat pública identificada. El mateix informe municipal citat a l'article recordava que Alcorcón ja disposava de teatres, escoles de música, escoles de dansa, escoles de teatre, espais expositius i altres equipaments culturals en funcionament.

L'anàlisi conclou que el paradigma de la ciutat creativa no només va afavorir la proliferació d'infraestructures culturals sobredimensionades, sinó que també va contribuir a desplaçar l'atenció de les polítiques culturals cap a la monumentalització arquitectònica i les promeses de competitivitat urbana. Mentrestant, iniciatives més vinculades a l'educació, la participació cultural o la cultura de proximitat van perdre centralitat política. El cas del CREEA mostra així els límits d'una concepció de la cultura subordinada als relats del creixement econòmic, la innovació i el màrqueting urbà.

Referència

Rubio Arostegui, J. A., i Bonnin-Arias, P. (2015). *Efectos perversos del paradigma de la ciudad creativa: el CREEA de Alcorcón (Comunidad de Madrid) como análisis de caso*. *Arxius de Ciències Socials*, 33, 29–40. <http://hdl.handle.net/10550/54592> [2]

imatge: Santi Burgos

Categories: Publicacions acadèmiques

Categories: Recursos i publicacions

Tags: equipaments culturals

Tags: polítiques culturals

Tags: desenvolupament territorial

Tags: governança cultural

Tags: valor públic de la cultura

- [3]

Source URL: <https://interaccio.diba.cat/en/blogs/2016/ciutat-creativa>

Links:

[1] <https://interaccio.diba.cat/en/members/interaccio>

[2] <http://hdl.handle.net/10550/54592>

[3] <https://interaccio.diba.cat/node/6804>

